

ลิขสิทธิ์อินเทอร์เน็ต: เป้าหมายต่อไปของสหรัฐ

จักรกฤษณ์ ควณิก

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ขณะนี้รัฐบาลกำลังเสนอให้มีการแก้ไข พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งข้อเสนอของรัฐบาลสอดคล้องกับข้อเรียกร้องของสหรัฐ ขณะนี้สหรัฐกำลังเดินเกมอย่างหนักที่จะให้มีการปรับปรุงระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาในระดับสูง เกินเลยจากมาตรฐานในข้อตกลงทริพส์ของดับเบิลยูทีโอ หลักการที่เรียกว่า “ทริพส์บวก” (TRIPS-plus) มีหลักการที่กว้างขวางครอบคลุมทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท หนึ่งในนั้นคือประเด็นเรื่องลิขสิทธิ์อินเทอร์เน็ต

สหรัฐผลักดันทรัพย์สินทางปัญญาทางอินเทอร์เน็ตในเวทีระหว่างประเทศหลายเวที ทั้งในระดับดับเบิลยูทีโอ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก และในข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) ในข้อตกลงเอฟทีเอที่สหรัฐได้ทำกับประเทศอื่นไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นชิลี หรือสิงคโปร์ หรือที่กำลังจะทำ เช่น ข้อตกลงเอฟทีเอกับออสเตรเลีย มอร์ร็อกโค ฯลฯ และในข้อตกลงเอฟทีเอที่สหรัฐจะทำกับ 34 ประเทศทวีปอเมริกาที่เรียกว่า FTA ล้วนแต่มีการกำหนดหลักการ “ทริพส์บวก” ไว้ทั้งสิ้น

สหรัฐและไทยประกาศที่จะทำข้อตกลงเอฟทีเอกันในคราวที่ประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุช เยือนไทยในการประชุมเอเปคในเดือนกันยายนนี้ คาดได้ว่าในข้อตกลงเอฟทีเอระหว่างสหรัฐกับไทย ก็คงจะมีการกำหนดหลักการเรื่องดังกล่าวไว้เช่นเดียวกัน

ปัญหานาคิดคือ ในเมื่อการเจรจาข้อตกลงเอฟทีเอระหว่างไทยกับสหรัฐยังไม่ได้เริ่มขึ้น เหตุใดรัฐบาลไทยถึงได้เตรียมเสนอร่างแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ และเหตุใดเนื้อหาในร่างกฎหมายจึงสอดคล้องกับข้อเรียกร้องของสหรัฐ และเหมือนกับข้อตกลงเอฟทีเอที่สหรัฐได้ทำกับประเทศอื่นไปแล้ว

เหตุที่สหรัฐผลักดันประเด็นลิขสิทธิ์อินเทอร์เน็ต

เหตุใดสหรัฐจึงผลักดันประเด็นนี้? เหตุผลคือการคุ้มครองงานทางอินเทอร์เน็ตเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับผลประโยชน์ของสหรัฐ ยูเอ็นดีพี (UNDP) รายงานว่า ในปี 1999 โปรแกรมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของสหรัฐมีมูลค่าถึง 460,000 ล้านดอลลาร์ โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 80,000 ล้านดอลลาร์

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีโทรคมนาคมและสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยระบบดิจิทัล หรือการส่งข้อมูลผ่านดาวเทียมผ่านไฟเบอร์ออปติก ได้ช่วยเผยแพร่ข้อมูลความรู้ไปยังทุกมุมโลก อินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีส่งผ่านข้อมูลที่มีอัตราการเติบโตสูงสุด จากที่มีอยู่ 200 เว็บไซต์ในปี 1993 จำนวนเว็บไซต์ได้เพิ่มขึ้นเป็นกว่า 20 ล้านเว็บไซต์ในปี 2000 ยูเอ็นดีพีคาดการณ์ว่าจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกจะเพิ่มเป็นหนึ่งพันล้านคนในปี ค.ศ. 2005 ยิ่งสื่ออินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมมากขึ้นเท่าใด การคุ้มครองผลงานทางปัญญาในสื่อดังกล่าวก็จะยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้นเท่านั้น

อินเทอร์เน็ตถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐ และของบริษัทเอกชนในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารไปสู่สาธารณชน อินเทอร์เน็ตยังเป็นเครื่องมือการตลาดที่สำคัญของธุรกิจ พาณิชยกรรมอิเล็กทรอนิกส์มีอัตราการเติบโตที่รวดเร็วมาก ประเทศที่พัฒนาแล้วและบริษัทข้ามชาติได้ครอบงำเทคโนโลยีสาขานี้ไว้เกือบทั้งหมด ประเทศกำลังพัฒนาเป็นเพียงผู้บริโภคสินค้าและข้อมูลเท่านั้น

อินเทอร์เน็ตได้เปิดโลกการสื่อสาร ทำให้มีการเผยแพร่ข้อมูลอย่างกว้างขวาง ในขณะที่หนังสือเล่มหนึ่งอาจมีคนที่อ่านได้เพียงครั้งละหนึ่งคน แต่คนนับแสนนับล้านสามารถเข้าถึงงานชิ้นหนึ่งที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตได้พร้อมกัน

ธนาคารโลกและไอเอ็มเอฟรายงานไว้อย่างสอดคล้องกันว่า ประเทศที่พัฒนาแล้วได้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญามากที่สุด ในปี 1999 สหรัฐเกินดุลค่าธรรมเนียมการใช้สิทธิถึง 36,500 ล้านดอลลาร์ สหราชอาณาจักรเกินดุลเป็นอันดับสองเป็นเงิน 23,000 ล้านดอลลาร์ หากแยกตามประเภทงาน อุตสาหกรรมบันเทิงคืออุตสาหกรรมที่ทำรายได้สูงสุด ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วีดีโอ ดนตรี สิ่งพิมพ์ และซอฟต์แวร์ เป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้กับสหรัฐมากที่สุด

แม้อินเทอร์เน็ตจะช่วยอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ ดนตรี ฯลฯ ให้เผยแพร่งานโดยไม่ต้องลงทุนผลิตสำเนาตั้งเช่นสื่อประเภทอื่น แต่อินเทอร์เน็ตก็อาจกลายเป็นโทษเป็นคู่แข่งสำคัญของอุตสาหกรรมดังกล่าว อุตสาหกรรมเหล่านั้นจะสูญเสียตลาดและรายได้ หากมีการลักลอบเผยแพร่หรือใช้งานของตนโดยไม่จ่ายค่าตอบแทน เมื่ออินเทอร์เน็ตได้พัฒนากลายเป็นมัลติมีเดียที่สามารถเผยแพร่งานที่กล่าวมาแล้วได้ทุกประเภท ความจำเป็นในการคุ้มครองงานทางอินเทอร์เน็ตสำหรับสหรัฐจึงมีมากขึ้น

ความสำคัญของอินเทอร์เน็ตต่อประเทศกำลังพัฒนา

แนวคิดที่ว่าด้วยเสรีภาพในข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเกิดของเทคโนโลยีไซเบอร์สเปซ โดยได้อิทธิพลความคิดจากกลุ่มนักวิชาการที่ต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้กันโดยเสรี นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ ยิ่งกว่าคำนึงถึงค่าตอบแทนหรือการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อหากำไร แนวคิดเชิงวิชาการเช่นนี้ได้กลายเป็นบรรทัดฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วไปในโลกอินเทอร์เน็ต

การที่ข้อความ รูปภาพ เสียง และวีดีโอภาพยนตร์อาจถูกนำเสนอผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ง่าย อินเทอร์เน็ตจึงให้เสรีภาพแก่ผู้คนที่เผยแพร่ข้อมูลความคิดเห็นของตนอย่างสะดวกรวดเร็ว ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และโดยไม่ต้องพึ่งสำนักพิมพ์ สถานีวิทยุ โทรทัศน์ หรือผู้ผลิตสิ่งบันเทิงเสียง คนทุกคนต่างมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านอินเทอร์เน็ต มีสิทธิที่จะสร้างเว็บไซต์สำหรับเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างไม่มีขีดจำกัด

เหตุที่อินเทอร์เน็ตเป็นที่นิยมอย่างสูงสำหรับประชาชนทั่วไป ก็เนื่องจากการเข้าถึงและใช้ข้อมูลสามารถกระทำได้โดยไม่มีค่าตอบแทน ประมาณการว่าในปัจจุบันมีเว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยระบบอินเทอร์เน็ตอยู่กว่า 100 ล้านเว็บไซต์ ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นเว็บที่บรรจุข้อความ รูปภาพ และเสียงที่สามารถเข้าเยี่ยมชมได้ฟรี หากมีลิขสิทธิ์ที่ควบคุมการใช้งานทางอินเทอร์เน็ต ผู้ทองอินเทอร์เน็ตก็อาจถูกกำหนดให้จ่ายค่าตอบแทนแก่เจ้าของเว็บไซต์ทุกครั้งที่เข้าชม แนวคิดเรื่อง “การเข้าถึงข้อมูลโดยไม่มีค่าตอบแทน” จึงมีความสำคัญต่อการเติบโตและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนี้เป็นอย่างมาก

สำหรับประเทศกำลังพัฒนา นโยบายทรัพย์สินทางปัญญาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางเศรษฐกิจสังคมของประเทศในสองด้าน ด้านหนึ่งในฐานะเป็นผู้ผลิตและส่งออก อีกด้านในฐานะผู้ใช้

แม้ประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศจะประสบความสำเร็จด้านไอที เช่น อินเดียสามารถเพิ่มการส่งออกซอฟต์แวร์ จาก 787 ล้านดอลลาร์ในปี 1994 เป็น 7,800 ล้านดอลลาร์ในปี 2002 แต่ประเทศกำลังพัฒนาอื่นก็ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากอุตสาหกรรมฐานความรู้ได้เช่นอินเดีย

ในฐานะผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์มหาศาลต่อประเทศกำลังพัฒนา ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เป็นประโยชน์ หากประเทศกำลังพัฒนาส่งเสริมให้มีการใช้ห้องสมุดดิจิทัลออนไลน์ที่มีเนื้อหาวิชาการด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง ส่งเสริมห้องสมุดชุมชนที่เชื่อมต่อกับแหล่งความรู้ทั่วโลก รวมทั้งสามารถจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตอย่างได้ผล ก็จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และช่วยพัฒนาสังคมได้อย่างมาก

วิธีการปกป้องผลประโยชน์งานที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

สหรัฐเสนอหลักกฎหมายเพื่อปกป้องลิขสิทธิ์อินเทอร์เน็ต 2 หลัก คือ (1) โดยหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ และ (2) โดยห้ามหลีกเลี่ยงระบบเข้ารหัสเพื่อป้องกันการละเมิดที่เรียกว่า Encryption

(1) การคุ้มครองงานทางอินเทอร์เน็ตโดยกฎหมายลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์มีเจตนารมณ์ดั้งเดิมในการคุ้มครองสิ่งพิมพ์และงานวรรณกรรม แต่ในปัจจุบันได้ขยายไปยังสื่ออื่น ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โทรคมนาคม ภาพยนตร์ ดนตรี และอินเทอร์เน็ต

โดยหลักกฎหมาย การละเมิดลิขสิทธิ์มีอยู่สองลักษณะใหญ่ๆ คือ (1) การละเมิดสิทธิในการลอกเลียนงาน และ (2) สิทธิในการเผยแพร่งานต่อสาธารณชน อย่างไรก็ตาม “การใช้งาน” (use) นั้นไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

สหรัฐได้ผลักดันหลักการว่า “การแสดงผลข้อมูลบนหน้าจอเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์” เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าของสิทธิควบคุมการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักการดังกล่าวซึ่งมาจากคำพิพากษาศาลอุทธรณ์สหรัฐในคดี *Mai Sys Corp v Peak Computer, Inc.* ที่ตัดสินในปี ค.ศ. 1993 ได้ถูกรัฐบาลสหรัฐหยิบยกขึ้นเป็นข้อเรียกร้องให้ประเทศอื่นปฏิบัติตาม

การกระทำเพื่อให้มีการแสดงผลข้อมูลบนหน้าจอเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้อย่างไร? ต้องทำความเข้าใจว่าการเข้าถึงข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ตนั้นแตกต่างจากการใช้งานประเภทอื่น เช่น ผู้ที่อ่านหนังสือหรือฟังเพลงไม่จำเป็นต้องทำสำเนางานนั้นก่อน แต่ในทางเทคนิค การเข้าไปดูเนื้อหาอ่านข้อมูลในเว็บไซต์ จำเป็นต้องมีการทำสำเนางานไว้ในฮาร์ดดิสก์ของคอมพิวเตอร์เสียก่อน จึงจะสามารถแสดงผลหรือแสดงผลบนจอมอนิเตอร์ได้ สำเนางานจะหายไปเมื่อผู้ใช้ออกจากเว็บไซต์นั้นหรือเมื่อปิดเครื่องยุติการใช้งาน ศาลสหรัฐถือว่าการทำสำเนางาน (ชั่วคราว) เช่นนี้ เป็นการ “ทำซ้ำ” ที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของงาน

หากตีความกฎหมายเช่นนี้ก็หมายความว่า “การใช้” อินเทอร์เน็ตจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในทุกกรณี ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ ที่ไม่ถือว่าการใช้เป็นการทำละเมิด

การนำหลักการมาใช้ในกรณีทั่วไป มาใช้กับการทำซ้ำงานทางอินเทอร์เน็ตเช่นนี้ เป็นการมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าของงาน โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และยังเป็นการบิดเบือนหลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์อย่างชัดเจน การเข้าถึงข้อมูลในเว็บไซต์เพื่ออ่านหรือชม (โดยไม่มีการดาวน์โหลดข้อมูลมาเก็บไว้ และโดยไม่มีการพิมพ์บนกระดาษ) ย่อมแตกต่างจากการถ่ายเอกสารหรือการทำสำเนางานประเภทอื่น ผู้ทำสำเนาทั้งหมดทำสำเนาเพราะต้องการได้สำเนาไว้ใช้ประโยชน์ แต่การทำซ้ำ (ชั่วคราว) ในการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นการทำซ้ำโดยเหตุผลทางเทคนิคของเทคโนโลยี ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เครื่องแสดงผลบนจอเท่านั้น ผู้กระทำหาได้ต้องการจะเก็บสำเนาไว้เพื่อใช้ในอนาคตไม่

เมื่อการอ่านหนังสือดูหนังฟังเพลงในกรณีทั่วไป มิใช่การละเมิดลิขสิทธิ์แล้ว เหตุใดการเข้าไปในเว็บไซต์เพื่ออ่านข้อความ ดูวิดีโอ หรือฟังเพลง (โดยไม่มีการดาวน์โหลดไฟล์มาเก็บไว้) จึงจะเป็นการทำละเมิดไปได้ การใช้อินเทอร์เน็ตมีลักษณะที่คล้ายกับการอ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ หรือฟังรายการวิทยุ มากกว่าที่จะเหมือนกับการถ่ายสำเนาหนังสือหรือการบันทึกเสียงบันทึกภาพ

ข้อตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรีหรือเอฟทีเอที่สหรัฐทำกับสิงคโปร์และชิลี รวมทั้งในร่างข้อตกลงเอฟทีเอที่สหรัฐจะทำกับประเทศอื่นๆ กำหนดให้ “การทำซ้ำงานชั่วคราวเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์” (temporary reproduction) ซึ่งหมายความว่าประเทศที่เป็นคู่สัญญากับสหรัฐจะต้องให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์อินเทอร์เน็ตในระดับสูง โดยต้องถือว่าเพียงการใช้อินเทอร์เน็ตก็เข้าข่ายเป็นการทำละเมิดแล้ว

เพราะเหตุว่าการคุ้มครองอินเทอร์เน็ตมีข้อจำกัดในเรื่องเขตอำนาจอธิปไตย การทำละเมิดที่เกิดขึ้นนอกประเทศจะอยู่นอกการคุ้มครองตามกฎหมายสหรัฐ การผลักดันโดยผ่านเวทีระหว่างประเทศเช่นนี้จะช่วยให้สหรัฐปกป้องผลประโยชน์ทางอินเทอร์เน็ตของตนได้อย่างกว้างขวาง แต่ในอีกทางหนึ่งก็จะลดรอนผลประโยชน์ของประเทศคู่สัญญาในการใช้อินเทอร์เน็ต

(2) การปกป้องงานทางอินเทอร์เน็ตโดยห้ามหลีกเลี่ยงระบบเข้ารหัส Encryption

สำนักพิมพ์และบริษัทซอฟต์แวร์ได้นำระบบ Encryption มาใช้ เพื่อปกป้องข้อมูลออนไลน์ที่มีการขยายตัวและเติบโตอย่างมาก Encryption คือ การแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปรหัสลับ เพื่อป้องกันการอ่านหรือใช้ข้อมูลโดยผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาต

ในปี ค.ศ. 1996 องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกได้จัดทำความตกลงเรียกว่า “สนธิสัญญาลิขสิทธิ์” วางกฎเกณฑ์การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ที่สำคัญสนธิสัญญานี้กำหนดให้รัฐป้องกันการใช้อุปกรณ์เข้ารหัสเพื่อเลี่ยงระบบ Encryption ทำให้เจ้าของข้อมูลสามารถใช้ Encryption เพื่อจำกัดการเข้าถึงข้อมูลในอินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลังจากเข้าเป็นภาคี สหรัฐได้ตรากฎหมายฉบับหนึ่งเพื่ออนุวัติการตามสนธิสัญญานี้ เรียกว่า “The Digital Millennium Copyright Act of 1998” โดยมีหลักการที่เข้มงวดกว่าหลักการในสนธิสัญญา กฎหมายสหรัฐห้ามมิให้ใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ หรือซอฟต์แวร์ทุกประเภทที่สามารถหลบเลี่ยงระบบ Encryption การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ดังกล่าวถือเป็นการผิดกฎหมาย แม้ว่าการกระทำนั้นจะยังไม่

เข้าข่ายเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ก็ตาม ซึ่งสาระสำคัญในกฎหมายนี้แตกต่างจากบทบัญญัติของ สหรัญญาลิขสิทธิ์ที่ห้ามการใช้อุปกรณ์หลบเลี่ยงระบบ Encryption เฉพาะในกรณีที่มีการกระทำเป็นการ ละเมิดลิขสิทธิ์เท่านั้น

สหรัฐเป็นประเทศแรกที่ตรากฎหมายห้ามหลบเลี่ยงระบบ Encryption กฎหมาย “The Digital Millennium Copyright Act of 1998 (DMCA)” ซึ่งมีผลใช้บังคับในปี 1998 มีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครอง ลิขสิทธิ์งานที่เผยแพร่ในระบบดิจิทัล และเพื่อให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถควบคุมการเข้าถึงงานหรือ ข้อมูลที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ผู้ฝ่าฝืนจะมีความผิดทางอาญา โทษทางอาญาถูกกำหนดขึ้นเพื่ออุด ช่องว่างในกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ไม่ได้ห้ามการใช้เครื่องมือหรือใช้วิธีการหลบเลี่ยงระบบป้องกัน กฎหมายลิขสิทธิ์เพียงแต่ห้ามทำซ้ำงานเท่านั้น เช่น ห้ามก๊อปปี้ข้อมูลในเว็บไซต์ลงบนฮาร์ดดิสก์

ตัวอย่างเช่น เทคโนโลยีดีวีดี (digital versatile disks) สำหรับบันทึกภาพในระบบดิจิทัลที่ให้ ภาพคมชัด ผู้ผลิตสามารถกำหนดให้แผ่นดีวีดีใช้งานเฉพาะกับเครื่องเล่นดีวีดีที่ต้องการ ด้วยวิธี กำหนดรหัสที่จะถูกถอดได้เฉพาะโดยเครื่องเล่นดีวีดีที่มีเครื่องถอดรหัสเท่านั้น แต่เมื่อมีผู้ถอด สัญญาที่สามารถอ่านรหัสดีวีดีได้ทุกประเภท การควบคุมการใช้แผ่นดีวีดีจึงไม่อาจทำได้อีกต่อไป กฎหมาย DMCA ของสหรัฐให้อำนาจผู้ผลิตที่จะห้ามผู้อื่นมิให้ทำการถอดรหัสดีวีดีโดยมิได้รับความ ยินยอม อีกทั้งยังห้ามกระทำการเผยแพร่เครื่องมือ สัญญา หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้เพื่อการ ถอดรหัสดีวีดีอีกด้วย

อีกตัวอย่างหนึ่ง หากเจ้าของลิขสิทธิ์เพลงเผยแพร่งานของตนในระบบดิจิทัล โดยกำหนดรหัส ให้สามารถเล่นเพลงดังกล่าวได้เพียง 6 ครั้ง กฎหมาย DMCA ห้ามบุคคลใดถอดรหัสหรือใช้เครื่องมือ เพื่อทำให้สามารถเล่นเพลงดังกล่าวได้มากกว่า 6 ครั้ง หรือกรณีการเผยแพร่หนังสืองานวรรณกรรม ผ่านอินเทอร์เน็ตหรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เจ้าของงานอาจใช้ระบบป้องกันการถอดรหัส เพื่อให้ผู้ใช้สามารถอ่านหนังสือนั้นได้เพียงครั้งเดียว หากมีคนไปถอดรหัสเพื่อให้สามารถอ่านงาน ดังกล่าวซ้ำได้ คนนั้นก็จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้

กฎหมายนี้ได้สร้างอำนาจตลาดให้แก่เจ้าของงานยิ่งกว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ เพราะตาม กฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้ซื้อจะมีสิทธิจะใช้ประโยชน์จากสำเนาที่ซื้อมาได้ตามที่เห็นสมควร ภายใต้เงื่อนไข ว่าไม่มีการทำสำเนาเพิ่มขึ้น หรือไม่เป็นการรบกวนขัดสิทธิของเจ้าของงาน สหรัฐออกกฎหมาย DMCA เพื่อรับมือกับพัฒนาการของเทคโนโลยี ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่สามารถตอบสนองคุ้มครอง ผลประโยชน์ของเจ้าของงานได้อย่างเพียงพอในโลกยุคดิจิทัล

สหรัฐกำลังผลักดันหลักการนี้ออกไปในต่างประเทศ โดยเริ่มต้นด้วยการให้ประเทศที่ทำ ข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับสหรัฐ นำหลักการไปบัญญัติไว้ในกฎหมาย ดังที่ปรากฏในข้อตกลงเอฟทีเอ ที่สหรัฐทำกับสิงคโปร์และชิลี และแน่นอนว่าหลักการเดียวกันนี้คงจะถูกกำหนดไว้ในข้อตกลงเอฟทีเอ ที่สหรัฐจะทำกับไทยด้วย

หลักการนี้ถูกคัดค้านอย่างมากทั้งในสหรัฐและในต่างประเทศ เพราะเป็นการให้สิทธิแก่ เจ้าของงานเกินสมควร และจะมีผลกระทบต่อสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของสาธารณชน กฎหมายนี้ไป ไกลเกินกว่าความมุ่งหมายในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เปิดโอกาสให้มีการใช้เทคโนโลยีฉกฉวยเอางานที่ เป็นสาธารณสมบัติไปเป็นของตน ซึ่งไม่อาจกระทำได้ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายยังจำกัด “สิทธิ

ในการใช้ ของผู้ที่ซื้องานมาโดยชอบ เช่น หากสำเนาดีวีดีที่ซื้อมาโดยชอบเกิดชำรุด ผู้ซื้อจะไม่สามารถถอดรหัสเพื่อทำให้สำเนานั้นกลับคืนมาใช้งานได้ดั้งเดิม เพราะการกระทำเช่นนั้นเป็นการใช้เครื่องมือหลีกเลี่ยงระบบป้องกันที่ต้องห้ามตามกฎหมาย

บทวิเคราะห์

เหตุผลสำคัญที่ประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาอื่นยอมรับระบบลิขสิทธิ์ ก็ด้วยเชื่อว่าการคุ้มครองอย่างเข้มงวดจะส่งเสริมการสร้างสรรคงานและมีการสร้างความรู้ขึ้น แต่ควรทำความเข้าใจว่า ข้อมูลความรู้นั้นมีอยู่หลายลักษณะ จริงอยู่ที่ความรู้ที่สร้างสรรคขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นความรู้ที่มีความสำคัญภายใต้บริบทเศรษฐกิจสังคมปัจจุบัน แต่นั่นก็มิได้หมายความว่าประเทศกำลังพัฒนาขาดไร้ซึ่งความรู้ งานสร้างสรรค และนวัตกรรม

ประเทศกำลังพัฒนามีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีการสร้างสรรคงาน ศิลปวัฒนธรรมโดยตลอด แต่งานเหล่านั้นกลับไม่ได้รับการคุ้มครองดังเช่นงานสร้างสรรคของประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่ได้มีการปรับเปลี่ยนหลักกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองอย่างทั่วถึงอยู่ตลอดเวลา

การกำหนดแนวความคิดเชิงเดี่ยวในรูปของข้อตกลงระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทริปส์ อนุสัญญากรุงเบอร์ลิน หรือล่าสุดข้อตกลงเอฟทีเอ ล้วนแต่เป็นการกำหนดสิทธิในทรัพย์สินแบบ “One size fits all” ที่รูปแบบกฎหมายของประเทศที่พัฒนาแล้วถูกกำหนดให้นำไปใช้กับทุกสังคมทุกวัฒนธรรม

ข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นผลพวงของการต่อรองระหว่างประเทศที่ไม่ได้อิงอยู่กับความเป็นธรรมหรือความยุติธรรม หากแต่เป็นไปตามอำนาจต่อรองของแต่ละประเทศ ประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเช่นสหรัฐ สามารถใช้วิธีการหลอกล่อในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้วยการให้ผลประโยชน์ (เช่นข้อตกลงเอฟทีเอ) หรือข่มขู่คุกคาม (เช่นมาตรา 301) ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องยอมรับนำเอาระบบกฎหมายสหรัฐที่ปกป้องผลประโยชน์ของสหรัฐไปปฏิบัติ

สหรัฐมิได้คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้สร้างสรรค หากแต่คุ้มครองเพราะต้องการปกป้องผลประโยชน์ของคนชาติและบริษัทข้ามชาติของตน ดังเช่นที่สหรัฐไม่คุ้มครองกรรมสิทธิ์ที่เป็นผลประโยชน์ของยุโรป เมื่อมีการทำข้อตกลงทริปส์ สหรัฐยืนยันที่ไม่ให้มีการกำหนดรับรองกรรมสิทธิ์ไว้ในข้อตกลงดังกล่าว การไม่รับรองกรรมสิทธิ์ทำให้เกิดจากเหตุผลอันชอบธรรมใดไม่ หากแต่เกิดจากการลอบบี้และการต่อรองของสหรัฐ

ขณะนี้สหรัฐกำลังต่อรองผลักดันเรื่องลิขสิทธิ์ในอินเทอร์เน็ต โดยใช้เหตุผลและวิธีการที่เคยใช้อย่างได้ผลมาโดยตลอด ประเทศกำลังพัฒนาอย่างไทยจึงเผชิญกับปัญหาที่ทำทนายอย่างยืงว่าประเทศเหล่านั้นจะสามารถใช้ยุทธวิธีการเจรจาที่ชาญฉลาดเพื่อต่อรองรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติได้มากที่สุดได้อย่างไร ผมอยากฟังคำรับรองจากรัฐบาลว่า ในข้อตกลงเขตการค้าเสรีที่ไทยจะลงนามกับสหรัฐ และในร่างแก้ไข พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ที่รัฐบาลกำลังดำเนินการอยู่ จะไม่มีการกำหนดหลักการเช่นว่านี้เอาไว้